

C O N S T I T U Ț I A

Guvernul Republicii, conform legii constituționale
din 3 iunie 1958, a propus,

Poporul francez a adoptat,

Președintele Republicii promulgă legea
constituțională având următorul conținut:

PREAMBUL

Poporul francez își proclamă solemn atașamentul față de Drepturile omului și de principiile suveranității naționale, așa cum au fost ele definite de Declarația din 1789, confirmată și completată de preambulul Constituției din 1946, precum și față de drepturile și îndatoririle definite în Carta mediului înconjurător din 2004.

În virtutea acestor principii și a celui privind libera determinare a popoarelor, Republica le oferă teritoriilor de peste mări, care își manifestă voința de a adera la principiile respective, instituții noi, întemeiate pe idealul comun de libertate, egalitate și fraternitate și concepute în vederea unei evoluții democratice.

ARTICOLUL 1. Franța este o Republică indivizibilă, laică, democratică și socială. Ea asigură egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, fără deosebire de origine, de rasă sau de religie. Ea respectă toate credințele. Organizarea sa este descentralizată.

Legea favorizează accesul egal al femeilor și bărbaților la mandatele electorale și la funcțiile electice, precum și la responsabilitățile profesionale și sociale.

Titlul întâi

SUVERANITATEA

ARTICOLUL 2. Limba Republicii este limba franceză.

Emblema națională este drapelul tricolor, albastru, alb, roșu.

Imnul național este „*Marseilleza*”.

Deviza Republicii este „Libertate, Egalitate, Fraternitate”.

Principiul său este: guvernarea poporului, de către popor și pentru popor.

ARTICOLUL 3. Suveranitatea națională aparține poporului care o exercită prin reprezentanții săi și prin referendum.

Nicio parte a poporului și niciun individ nu își poate atribui exercitarea ei.

Votul poate fi direct sau indirect, în condițiile prevăzute de Constituție. Votul este întotdeauna universal, egal și secret.

Toți cetățenii francezi majori, indiferent de sex, care se bucură de drepturile lor civile și politice sunt alegători, în condițiile prevăzute de lege.

ARTICOLUL 4. Partidele și grupările politice contribuie la exprimarea votului. Acestea se constituie și își exercită activitatea în mod liber. Partidele și grupările politice trebuie să respecte principiile suveranității naționale și ale democrației.

Ele contribuie la punerea în aplicare a principiului enunțat la alineatul doi al articolului 1 în condițiile stabilite de lege.

Legea garantează exprimarea pluralistă a opiniilor și participarea echitabilă a partidelor și grupărilor politice la viața democratică a Națiunii.

Titlul II

PREȘEDINTELE REPUBLICII

ARTICOLUL 5. Președintele Republicii veghează la respectarea Constituției. Prin arbitrajul său, asigură funcționarea autorităților publice, conform reglementărilor, precum și continuitatea statului.

El este garantul independenței naționale, al integrității teritoriale și al respectării tratatelor.

ARTICOLUL 6. Președintele Republicii este ales prin vot universal direct, pentru un mandat de cinci ani.

Nicio persoană nu poate exercita mai mult de două mandate consecutive.

Modalitățile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 7. Președintele Republicii este ales cu majoritatea absolută a voturilor exprimate. Dacă aceasta nu se obține la primul tur de scrutin, se organizează un al doilea tur, în a paisprezecea zi de la primul scrutin. La cel de-al doilea tur nu participă decât cei doi candidați care, după eventuala retragere a unor candidați mai bine plasați, au obținut cel mai mare număr de voturi în primul tur de scrutin.

Scrutinul se organizează la convocarea Guvernului.

Alegerea noului Președinte are loc cu cel puțin douăzeci și cel mult treizeci și cinci de zile înainte de expirarea puterilor Președintelui în exercițiu.

În caz de vacanță a funcției de Președinte al Republicii, indiferent de cauză, sau în caz de imposibilitate a exercitării atribuțiilor, constatată de Consiliul Constituțional, sesizat de Guvern și pronunțându-se cu majoritatea absolută a membrilor săi, atribuțiile Președintelui Republicii, cu excepția celor prevăzute la articolele 11 și 12, sunt exercitate provizoriu de Președintele Senatului iar, dacă acesta din urmă se află la rândul său în imposibilitatea de a exercita respectivele atribuții, de Guvern.

În caz de vacanță sau atunci când imposibilitatea exercitării atribuțiilor este declarată definitivă de Consiliul Constituțional, scrutinul pentru alegerea noului Președinte are loc, cu excepția cazului de forță majoră constatată de Consiliul Constituțional, în cel puțin douăzeci și cel mult treizeci și cinci de zile de la declanșarea vacanței sau de la declararea imposibilității exercitării atribuțiilor ca având un caracter definitiv.

Dacă, în cele șapte zile de dinaintea datei limită de depunere a candidaturilor, una dintre persoanele care, cu mai puțin de treizeci de zile înainte de această dată, și-a anunțat public decizia de a candida decedează sau se află în imposibilitatea de a-și exercita acest rol, Consiliul Constituțional poate hotărî amânarea alegerilor.

Dacă, înainte de primul tur de scrutin, unul dintre candidați decedează sau se află în imposibilitatea de a-și exercita acest rol, Consiliul Constituțional pronunță amânarea alegerilor.

În cazul în care unul dintre cei doi candidați care au obținut cele mai multe voturi în primul tur de scrutin, înainte de eventualele retrageri, decedează sau se află în imposibilitatea de a-și exercita rolul, Consiliul Constituțional dispune realizarea din nou a tuturor operațiunilor electorale; în același fel se procedează și în cazul decesului sau al imposibilității unuia dintre cei doi candidați calificați în al doilea tur de a-și exercita acest rol.

În toate cazurile, Consiliul Constituțional este sesizat în condițiile prevăzute la alineatul doi al articolului 61 sau, pentru prezentarea unui candidat, în condițiile prevăzute de legea organică menționată la articolul 6.

Consiliul Constituțional poate prelungi termenele prevăzute la alineatele trei și cinci, fără ca scrutinul să poată avea loc la mai mult de treizeci și cinci de zile după decizia Consiliului Constituțional. Dacă aplicarea dispozițiilor prezentului alineat a avut ca efect amânarea alegerilor pentru o dată ulterioară expirării puterilor Președintelui în exercițiu, acesta din urmă rămâne în funcție până la proclamarea succesorului său.

Dispozițiile articolelor 49, 50 și 89 ale Constituției nu se pot aplica pe durata vacanței funcției de Președinte al Republicii sau în cursul perioadei cuprinse între declararea caracterului definitiv al imposibilității Președintelui Republicii de a-și exercita atribuțiile și alegerea succesorului său.

ARTICOLUL 8. Președintele Republicii numește Primul-ministru. Președintele Republicii dispune încetarea activității Primului-ministru la prezentarea de către acesta a demisiei Guvernului.

La propunerea Primului-ministru, Președintele Republicii îi numește pe ceilalți membri ai Guvernului și îi revocă din funcție.

ARTICOLUL 9. Președintele Republicii prezidează Consiliul de miniștri.

ARTICOLUL 10. Președintele Republicii promulgă legile în termen de cincisprezece zile de la transmiterea către Guvern a legii definitiv adoptate.

Înainte de expirarea acestui termen, Președintele Republicii poate solicita Parlamentului o nouă dezbatere pe marginea legii respective sau a unora dintre articolele sale. Această nouă dezbatere nu poate fi refuzată.

ARTICOLUL 11. [dispoziții în vigoare] La propunerea Guvernului în timpul sesiunilor sau la propunerea comună a celor două Camere, publicate în *Jurnalul Oficial*, Președintele Republicii poate supune referendumului orice proiect de lege privind organizarea autorităților publice, reformele vizând politica economică sau socială a națiunii și serviciile publice implicate, sau prin care se urmărește autorizarea ratificării unui tratat care, fără să fie contrar Constituției, ar avea incidențe asupra funcționării instituțiilor.

Atunci când referendumul este organizat la propunerea Guvernului, acesta susține, în fața fiecărei camere, câte o declarație urmată de dezbateri.

Atunci când potrivit referendumului se aprobă adoptarea proiectului de lege, Președintele Republicii promulgă legea în termen de cincisprezece zile de la proclamarea rezultatelor consultării.

ARTICOLUL 11. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] La propunerea Guvernului, pe parcursul sesiunilor, sau la propunerea comună a celor două Camere, publicate în Jurnalul Oficial, Președintele Republicii poate supune referendumului orice proiect de lege privind organizarea autorităților publice, reformele vizând politica economică, socială sau de mediu a națiunii și serviciile publice implicate, sau prin care se urmărește autorizarea ratificării unui tratat care, fără să fie contrar Constituției, ar avea incidențe asupra funcționării instituțiilor.

Atunci când referendumul este organizat la propunerea Guvernului, acesta susține, în fața fiecărei camere, câte o declarație urmată de o dezbatere.

Se poate organiza un referendum pe marginea unuia dintre elementele menționate la primul alineat la inițiativa unei cincimi din membrii Parlamentului, susținută de a zecea parte din alegătorii înscrși pe listele electorale. Această inițiativă se prezintă sub forma unei propuneri de lege și nu poate avea ca obiect abrogarea unei dispoziții legislative promulgate de mai puțin de un an.

Condițiile în care respectiva propunere este supusă referendumului și cele în care Consiliul Constituțional controlează respectarea prevederilor alineatului anterior sunt stabilite prin lege organică.

Dacă propunerea de lege nu a fost examinată de cele două camere în termenul fixat de legea organică, Președintele Republicii o supune referendumului.

Atunci când propunerea de lege nu este adoptată de poporul francez, nu se poate supune referendumului nicio altă propunere pe aceeași temă până la expirarea unui termen de doi ani de la data respectivului scrutin.

Atunci când potrivit referendumului se aprobă adoptarea proiectului sau propunerii de lege, Președintele Republicii promulgă legea în termen de cincisprezece zile de la proclamarea rezultatelor consultării.

ARTICOLUL 12. Președintele Republicii, după consultarea cu Primul-ministru și Președinții camerelor, poate pronunța dizolvarea Adunării Naționale.

Alegerile generale au loc în termen de cel puțin douăzeci și cel mult patruzeci de zile de la dizolvare.

Adunarea Națională se întrunește de drept în a doua zi de joi de după alegeri. Dacă această întrunire are loc în afara perioadei prevăzute pentru sesiunea ordinară, se deschide automat o sesiune cu o durată de cincisprezece zile.

În anul ce urmează acestor alegeri nu se poate proceda la o nouă dizolvare a Adunării Naționale.

ARTICOLUL 13. Președintele Republicii semnează ordonanțele și decretele dezbătute în cadrul Consiliului de miniștri.

Președintele Republicii face numirile în funcțiile civile și militare ale statului.

Consilierii de stat, marele cancelar al Legiunii de onoare, ambasadorii și trimișii extraordinari, înalții judecători de la Curtea de Conturi, prefectii, reprezentanții statului din cadrul colectivităților locale de peste mări guvernate de articolul 74 și din Noua Caledonie, ofițerii militari de cel mai înalt rang, rectorii academiilor, directorii administrațiilor centrale sunt numiți în cadrul Consiliului de miniștri.

Printr-o lege organică sunt stabilite celelalte funcții pentru care numirile se fac în cadrul Consiliului de miniștri, precum și condițiile în care puterea de a numi a Președintelui Republicii poate fi delegată de către acesta spre a fi exercitată în numele său.

Printr-o lege organică sunt stabilite posturile sau funcțiile, altele decât cele menționate la alineatul trei, pentru care, dată fiind importanța lor pentru garantarea drepturilor și libertăților sau pentru viața economică și socială a Națiunii, puterea de numire ce îi revine Președintelui Republicii se exercită în urma avizului public emis de comisia permanentă competentă a fiecărei camere parlamentare. Președintele Republicii nu poate face o numire atunci când suma voturilor negative din fiecare comisie reprezintă cel puțin trei cincimi din voturile exprimate în cadrul celor două comisii. Legea stabilește care sunt comisiile permanente competente în funcție de posturile sau funcțiile vizate.

ARTICOLUL 14. Președintele Republicii acreditează ambasadorii și trimișii extraordinari pe lângă puterile străine; ambasadorii și trimișii extraordinari străini sunt acreditați pe lângă Președintele Republicii.

ARTICOLUL 15. Președintele Republicii este șeful forțelor armate. Prezidează consiliile și comitetele superioare de apărare națională.

ARTICOLUL 16. Atunci când instituțiile Republicii, independența națiunii, integritatea teritoriului său sau executarea angajamentelor sale internaționale sunt amenințate grav și imediat, iar funcționarea legală a autorităților publice constituționale este întreruptă, Președintele Republicii ia măsurile cerute de împrejurări, după consultarea oficială a Primului-ministru, a Președinților camerelor, precum și a Consiliului Constituțional.

Președintele Republicii informează națiunea despre acest lucru printr-un mesaj.

Aceste măsuri trebuie să fie inspirate de voința de a le asigura, în cel mai scurt timp, autorităților publice constituționale mijloacele necesare pentru a-și îndeplini misiunea. Consiliul Constituțional este consultat în această privință.

Parlamentul se întrunește de drept.

Adunarea Națională nu poate fi dizolvată pe durata exercitării puterilor excepționale.

După treizeci de zile de exercitare a puterilor excepționale, Consiliul Constituțional poate fi sesizat de Președintele Adunării Naționale, Președintele Senatului, șaizeci de deputați sau șaizeci de senatori, pentru a examina dacă sunt în continuare îndeplinite condițiile prevăzute la primul alineat. Consiliul Constituțional se pronunță în cel mai scurt termen, printr-un aviz public. Consiliul Constituțional procedează de drept la această examinare și se pronunță în aceleași condiții, după șaizeci de zile de exercitare a puterilor excepționale și în orice moment după acest termen.

ARTICOLUL 17. Președintele Republicii are dreptul să acorde grațierea individuală.

ARTICOLUL 18. Președintele Republicii comunică cu cele două camere ale Parlamentului prin mesaje care sunt citite de altcineva și nu sunt urmate de nicio dezbateră.

Președintele poate lua cuvântul în fața Parlamentului întrunit, în acest scop, în Congres. Declarația sa poate fi urmată, fără ca Președintele să fie prezent, de o dezbateră ce nu face obiectul unui vot.

Dacă nu sunt în sesiune, camerele parlamentare se întrunesc special, în acest scop.

ARTICOLUL 19. Actele Președintelui Republicii altele decât cele prevăzute la articolele 8 (alineatul 1), 11, 12, 16, 18, 54, 56 și 61 sunt contrasemnate de Primul-ministru și, dacă este cazul, de miniștrii de resort.

Titlul III

GVERNUL

ARTICOLUL 20. Guvernul stabilește și conduce politica națiunii.

Guvernul are la dispoziție administrația și forțele armate.

Guvernul răspunde în fața Parlamentului în condițiile și conform procedurilor prevăzute la articolele 49 și 50.

ARTICOLUL 21. Primul-ministru conduce acțiunile Guvernului. Este responsabil de apărarea națională. Asigură punerea în aplicare a legilor. Sub rezerva dispozițiilor

articolului 13, exercită puterea de reglementare și face numiri în funcțiile civile și militare.

Primul-ministru poate delega o parte din puterile sale miniștrilor.

Dacă este cazul, Primul-ministru prezidează în locul Președintelui Republicii consiliile și comitetele prevăzute la articolul 15.

În mod excepțional, Primul-ministru poate prezida în locul Președintelui Republicii un Consiliu de miniștri, în baza unei delegări exprese și pentru o ordine de zi prestabilită.

ARTICOLUL 22. Actele Primului-ministru sunt contrasemnate, dacă este cazul, de miniștrii însărcinați cu executarea lor.

ARTICOLUL 23. Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea mandatului de parlamentar, a funcției de reprezentare profesională cu caracter național și a oricărui post public sau a oricărei activități profesionale.

Condițiile în care sunt înlocuiți titularii unor astfel de mandate, funcții sau posturi publice se stabilesc prin lege organică.

Înlocuirea membrilor Parlamentului are loc în conformitate cu dispozițiile articolului 25.

Titlul IV

PARLAMENTUL

ARTICOLUL 24. Parlamentul votează legile. Controlează acțiunile Guvernului. Evaluează politicile publice.

Parlamentul este alcătuit din Adunarea Națională și Senat.

Deputații din cadrul Adunării Naționale, al căror număr nu poate fi mai mare de cinci sute șaptezeci și șapte, sunt aleși prin vot direct.

Senatul, care nu poate avea mai mult de trei sute patruzeci și opt de membri, este ales prin vot indirect. Senatul asigură reprezentarea colectivităților teritoriale ale Republicii.

Francezii stabiliți în afara Franței sunt reprezentați în cadrul Adunării Naționale și Senatului.

ARTICOLUL 25. Durata puterilor fiecărei camere, numărul membrilor fiecăreia, indemnizația acestora, condițiile de eligibilitate, regimul ineligibilităților și al incompatibilităților sunt stabilite prin lege organică.

Prin această lege sunt stabilite și condițiile în care sunt alese persoanele chemate să asigure ocuparea locurilor vacante de deputat sau senator, până la reînnoirea generală sau parțială a camerei din care făceau parte respectivii parlamentari, sau înlocuirea temporară a acestora, în cazul în care au acceptat funcții guvernamentale.

O comisie independentă, ale cărei componență și reguli de organizare și funcționare sunt stabilite prin lege, se pronunță, printr-un aviz public, asupra proiectelor de text și a propunerilor de lege privind delimitarea circumscripțiilor electorale în vederea alegerii deputaților sau modificarea repartizării mandatelor de deputați sau de senatori.

ARTICOLUL 26. Niciun membru al Parlamentului nu poate fi urmărit penal, cercetat, arestat, deținut sau judecat pentru opiniile sau voturile pe care le-a exprimat în exercitarea funcției.

Niciun membru al Parlamentului nu poate face obiectul unei arestări sau oricărei alte măsuri privative sau restrictive de libertate, în materie de infracțiuni grave și foarte grave, decât cu autorizarea biroului camerei din care face parte. Această autorizare nu este necesară în caz de infracțiune flagrantă sau de condamnare definitivă.

Arestarea, măsurile privative sau restrictive de libertate sau urmărirea penală a unui membru al Parlamentului sunt suspendate pe durata sesiunii, dacă acest lucru este solicitat de camera din care face parte.

Camera interesată se reunește de drept în ședințe suplimentare pentru a permite, dacă este cazul, aplicarea alineatului de mai sus.

ARTICOLUL 27. Orice mandat imperativ este nul.

Dreptul de vot al membrilor Parlamentului este personal.

Legea organică poate autoriza, în mod excepțional, delegarea votului. În acest caz, o persoană nu poate primi delegarea pentru mai mult de un mandat.

ARTICOLUL 28. Parlamentul se întrunește de drept în sesiunea ordinară, care începe în prima zi lucrătoare a lunii octombrie și se încheie în ultima zi lucrătoare a lunii iunie.

Numărul de zile de ședință pe care fiecare cameră poate să le susțină în cursul sesiunii ordinare nu poate fi mai mare de o sută douăzeci. Săptămânile de ședință sunt stabilite de fiecare cameră.

Primul-ministru, după consultarea Președintelui camerei vizate, sau majoritatea membrilor fiecărei camere poate decide organizarea unor ședințe suplimentare.

Zilele și orarul de ședință sunt stabilite prin regulamentul fiecărei camere.

ARTICOLUL 29. Parlamentul se întrunește în sesiune extraordinară la cererea Primului-ministru sau a majorității membrilor Adunării Naționale, pe baza unei ordini de zi prestabilite.

Atunci când sesiunea extraordinară are loc la cererea membrilor Adunării Naționale, decretul de închidere intervine de îndată ce Parlamentul a epuizat ordinea de zi pentru care a fost convocat și în orice caz nu mai târziu de douăsprezece zile de la întrunire.

Primul-ministru este singurul care poate solicita organizarea unei noi sesiuni înainte de încheierea lunii ce urmează decretului de închidere.

ARTICOLUL 30. Cu excepția cazurilor în care Parlamentul se întrunește de drept, sesiunile extraordinare sunt deschise și închise prin decret al Președintelui Republicii.

ARTICOLUL 31. Membrii Guvernului au acces la cele două camere. Membrii Guvernului sunt audiați atunci când solicită acest lucru.

Membrii Guvernului pot fi asistați de comisari ai Guvernului.

ARTICOLUL 32. Președintele Adunării Naționale este ales pe durata legislaturii. Președintele Senatului este ales după fiecare reînnoire parțială.

ARTICOLUL 33. Ședințele celor două camere sunt publice. Procesul verbal integral al dezbaterilor este publicat în *Jurnalul oficial*.

Fiecare cameră se poate întruni în ședință secretă la cererea Primului-ministru sau a unei zecimi dintre membrii săi.

Titlul V

RAPORTURILE DINTRE PARLAMENT ȘI GUVERN

ARTICOLUL 34. Prin lege se reglementează:

- drepturile cetățenești și garanțiile fundamentale acordate cetățenilor pentru exercitarea libertăților publice; libertatea, pluralismul și independența mijloacelor de informare; obligațiile impuse de apărarea națională cetățenilor în ceea ce privește persoana și bunurile lor;
- naționalitatea, statutul și capacitatea persoanelor, regimurile matrimoniale, succesiunile și liberalitățile;

- stabilirea infracțiunilor și a pedepselor aplicabile; procedura penală; amnistia; crearea de noi ordine de jurisdicție și statutul magistraților;
- baza, rata și modalitățile de colectare a impozitelor de orice natură; regimul emisiunii de monedă.

Prin lege se reglementează, de asemenea:

- regimul electoral al camerelor Parlamentului, al adunărilor locale și al forurilor reprezentative ale francezilor stabiliți în afara Franței, precum și condițiile de exercitare a mandatelor electorale și a funcțiilor electivă ale membrilor adunărilor deliberante ale colectivităților teritoriale;
- crearea de categorii de instituții publice;
- garanțiile fundamentale acordate funcționarilor civili și militari ai statului;
- naționalizările de întreprinderi și transferurile de proprietate asupra întreprinderilor de la sectorul public la cel privat.

Legea stabilește principiile fundamentale:

- ale organizării generale a apărării naționale;
- ale liberei administrări a colectivităților teritoriale, ale competențelor și resurselor acestora;
- ale învățământului;
- ale protecției mediului înconjurător;
- ale regimului proprietății, ale drepturilor reale și ale obligațiilor civile și comerciale;
- ale dreptului muncii, ale dreptului sindical și ale securității sociale.

Legile finanțelor publice stabilesc veniturile și cheltuielile statului, în condițiile și sub rezervele prevăzute prin lege organică.

Legile privind finanțarea sistemului de securitate socială stabilesc condițiile generale ale echilibrului financiar al acestuia și, ținând seama de previziunile lor privind încasările, stabilesc obiectivele în materie de cheltuieli, în condițiile și sub rezervele prevăzute prin lege organică.

Legile de planificare stabilesc obiectivele de acțiune ale statului.

Orientările multianuale ale finanțelor publice sunt definite în legile de planificare. Ele se înscriu în cadrul obiectivului de echilibru privind conturile administrației publice.

Dispozițiile prezentului articol vor putea fi explicitate și completate printr-o lege organică.

ARTICOLUL 34-1. Camerele pot vota rezoluții în condițiile prevăzute de legea organică.

Sunt inadmisibile și nu pot fi înscrise pe ordinea de zi propunerile de rezoluție despre care Guvernul consideră că aprobarea sau respingerea lor i-ar pune sub semnul întrebării răspunderea sau ar conține ordine la adresa sa.

ARTICOLUL 35. Declararea stării de război se autorizează de către Parlament.

Guvernul informează Parlamentul despre decizia sa de a le cere forțelor armate să intervină în străinătate, în cel mult trei zile de la începutul intervenției. Precizează care sunt obiectivele urmărite. Această informare poate face obiectul unei dezbateri care nu este urmată de exprimarea vreunui vot.

Atunci când durata intervenției depășește patru luni, Guvernul supune autorizării Parlamentului prelungirea ei. Guvernul îi poate solicita Adunării Naționale să fie cameră decizională.

Dacă nu este în sesiune la expirarea termenului de patru luni, Parlamentul se pronunță la deschiderea sesiunii următoare.

ARTICOLUL 36. Starea de asediu este decretată în cadrul Consiliului de miniștri.

Prelungirea sa dincolo de douăsprezece zile nu poate fi autorizată decât de Parlament.

ARTICOLUL 37. Materiile care nu intră în domeniul legii au caracter de reglementare secundară.

Textele de formă legislativă intervenite în aceste materii pot fi modificate prin decrete adoptate cu avizul Consiliului de Stat. Textele care intervin după intrarea în vigoare a prezentei Constituții nu vor putea fi modificate prin decret decât dacă Consiliul Constituțional a declarat că au caracter de reglementare în baza alineatului precedent.

ARTICOLUL 37-1. Legile și regulamentele pot cuprinde dispoziții cu caracter experimental, dacă obiectul și durata lor sunt limitate.

ARTICOLUL 38. În vederea punerii în aplicare a programului său, Guvernul îi poate solicita Parlamentului autorizarea ca, pe un termen limitat, să dispună prin intermediul ordonanțelor anumite măsuri care, în mod normal, țin de domeniul legii.

Ordonanțele sunt adoptate în Consiliul de miniștri, în urma avizului Consiliului de Stat. Ordonanțele intră în vigoare de la publicare, dar devin caduce dacă proiectul de lege de ratificare nu este depus în Parlament înaintea datei fixate prin legea de abilitare. Ordonanțele nu pot fi ratificate decât în mod expres.

La expirarea termenului menționat la primul alineat al prezentului articol, ordonanțele nu mai pot fi modificate decât prin lege în materiile care țin de domeniul legislativ.

ARTICOLUL 39. Inițiativa legislativă aparține atât Primului-ministru, cât și membrilor Parlamentului.

Proiectele de legi sunt dezbătute în cadrul Consiliului de miniștri, în urma avizului Consiliului de Stat, și sunt înaintate uneia dintre cele două camere. Proiectele de legi privind finanțele publice și finanțarea sistemului de securitate socială sunt înaintate în primul rând Adunării Naționale. Fără a se aduce atingere primului alineat al articolului 44, proiectele de lege având ca obiect principal organizarea colectivităților teritoriale sunt înaintate în primul rând Senatului.

Prezentarea proiectelor de lege depuse la Adunarea Națională sau la Senat se face în condițiile stabilite prin lege organică.

Proiectele de lege nu pot fi înscrise pe ordinea de zi, dacă se constată de către Conferința Președinților primei camere sesizate că nu se respectă regulile prevăzute de legea organică. În caz de dezacord între Conferința Președinților și Guvern, Președintele camerei respective sau Primul-ministru poate sesiza Consiliul Constituțional care se pronunță în termen de opt zile.

În condițiile prevăzute de lege, Președintele unei camere poate înainta propunerea legislativă a unuia din membrii camerei respective, anterior analizării ei în comisie, către Consiliul de Stat, pentru a obține un aviz, mai puțin în cazul în care autorul propunerii se opune.

ARTICOLUL 40. Propunerile și amendamentele formulate de membrii Parlamentului nu sunt admisibile atunci când adoptarea lor ar avea drept consecință fie o scădere a veniturilor publice, fie crearea sau sporirea unei cheltuieli publice.

ARTICOLUL 41. Dacă în cursul procedurii legislative reiese că o propunere sau un amendament nu ține de domeniul legii sau este contrară delegării acordate în baza articolului 38, Guvernul sau Președintele camerei sesizate poate opune inadmisibilitatea.

În caz de dezacord între Guvern și Președintele camerei respective, la solicitarea uneia dintre părți, Consiliul Constituțional se pronunță în termen de opt zile.

ARTICOLUL 42. Discutarea proiectelor și propunerilor de lege are loc, în ședință, pe marginea textului adoptat de comisia sesizată în baza articolului 43 sau, în lipsa acestuia, pe marginea textului înaintat camerei respective.

Totuși, discutarea în ședință a proiectelor de revizuire a Constituției, a proiectelor de lege privind finanțele publice și a proiectelor de legi privind

finanțarea sistemului de securitate socială, în primă lectură în cadrul primei camere sesizate, are loc pe marginea textului prezentat de Guvern, și, pentru celelalte lecturi, pe marginea textului transmis de cealaltă cameră.

Discutarea în ședință, în primă lectură, a unui proiect sau a unei propuneri de lege nu poate începe în cadrul primei camere sesizate decât după expirarea unui termen de șase săptămâni de la data depunerii. În cadrul celei de-a doua camere sesizate, nu poate începe decât după expirarea unui termen de patru săptămâni de la data trimiterii.

Alineatul anterior nu se aplică dacă s-a început procedura de urgență în condițiile prevăzute de articolul 45. De asemenea, nu se aplică pentru proiectele de lege privind finanțele publice, proiectele de lege privind finanțarea sistemului de securitate socială și proiectele referitoare la starea de criză.

ARTICOLUL 43. Proiectele și propunerile de lege sunt trimise spre examinare uneia din comisiile permanente al căror număr este limitat la opt pentru fiecare cameră.

La cererea Guvernului sau a camerei care a fost sesizată, proiectele sau propunerile de lege sunt trimise spre examinare unei comisii create în acest scop.

ARTICOLUL 44. Membrii Parlamentului și ai Guvernului au dreptul de a propune amendamente. Acest drept se exercită în ședință sau comisie, în condițiile prevăzute de regulamentele camerelor, în cadrul stabilit prin lege organică.

După deschiderea dezbaterilor, Guvernul se poate opune examinării oricărui amendament care nu a fost anterior prezentat comisiei.

Dacă Guvernul solicită acest lucru, camera sesizată se pronunță printr-un singur vot asupra întregului text aflat în dezbateri sau a unei părți din acesta, reținând numai amendamentele propuse sau acceptate de Guvern.

ARTICOLUL 45. Orice proiect sau propunere de lege este examinat(ă) succesiv în cele două camere ale Parlamentului, în vederea adoptării unui text identic. Fără a aduce atingere aplicării articolelor 40 și 41, orice amendament este admisibil în primă lectură, în condițiile în care are o legătură, fie și indirectă, cu textul depus sau transmis.

Atunci când, ca urmare a unui dezacord între cele două camere, un proiect sau o propunere de lege nu a putut fi adoptat(ă) după două lecturi în fiecare cameră, sau, dacă Guvernul a decis să înceapă procedura de urgență fără ca ambele Conferințe ale Președinților să se opună împreună, după o singură lectură în fiecare cameră, Primul-ministru, sau, în cazul unei propuneri de lege, Președinții celor două camere acționând împreună, au posibilitatea de a convoca o comisie paritară mixtă, care să propună un text pentru prevederile aflate încă în dezbateri.

Textul elaborat de comisia mixtă poate fi supus de guvern aprobării celor două camere. Niciun amendament nu este admisibil fără acordul Guvernului.

În cazul în care comisia mixtă nu reușește să adopte un text comun sau dacă acesta nu este adoptat în condițiile prevăzute la alineatul anterior, Guvernul, după o nouă lectură în cadrul Adunării Naționale și în cadrul Senatului, poate să solicite Adunării Naționale să se pronunțe definitiv. În acest caz, Adunarea Națională poate prelua fie textul elaborat de comisia mixtă, fie ultimul text votat de ea, modificat, dacă este cazul, printr-unul sau mai multe amendamente adoptate de Senat.

ARTICOLUL 46. Legile cărora Constituția le conferă caracter de legi organice sunt votate și modificate în următoarele condiții.

Un proiect sau o propunere nu poate fi trimis(ă), în prima lectură, spre dezbatere și vot în cadrul camerelor, decât după expirarea termenelor prevăzute la alineatul trei al articolului 42. Cu toate acestea, dacă procedura de urgență a început deja, în condițiile stabilite de articolul 45, proiectul sau propunerea nu poate fi trimis(ă) spre dezbatere în cadrul primei camere sesizate decât după expirarea unui termen de cincisprezece zile de la depunerea sa.

Procedura prevăzută la articolul 45 se aplică în mod corespunzător. Cu toate acestea, în lipsa unui acord între cele două camere, textul nu poate fi adoptat de Adunarea Națională, în ultimă lectură, decât cu o majoritate absolută a membrilor săi.

Legile organice referitoare la Senat trebuie votate în termeni identici de către cele două camere.

Legile organice nu pot fi promulgate decât după ce Consiliul Constituțional declară că sunt conforme cu Constituția.

ARTICOLUL 47. Parlamentul votează proiectele de lege privind finanțele publice în condițiile prevăzute prin lege organică.

Dacă Adunarea Națională nu s-a pronunțat, în primă lectură, în termen de patruzeci de zile de la depunerea proiectului, Guvernul sesizează Senatul, care trebuie să se pronunțe în termen de cincisprezece zile. Procedura prevăzută la articolul 45 se aplică în mod corespunzător.

Dacă Parlamentul nu s-a pronunțat în termen de șaptezeci de zile, prevederile proiectului pot intra în vigoare printr-o ordonanță.

Dacă legea finanțelor publice, care stabilește veniturile și cheltuielile aferente unui exercițiu, nu a fost depusă în timp util pentru a fi promulgată înainte de începerea exercițiului respectiv, Guvernul cere de urgență Parlamentului autorizația de a percepe impozitele și deschide, prin decret, liniile de credit corespunzătoare serviciilor votate.

Termenele prevăzute în acest articol se suspendă atunci când Parlamentul nu este în sesiune.

ARTICOLUL 47-1. Parlamentul votează proiectele de legi privind finanțarea sistemului de securitate socială în condițiile prevăzute prin lege organică.

Dacă Adunarea Națională nu s-a pronunțat, în primă lectură, în termen de douăzeci de zile de la depunerea proiectului, Guvernul sesizează Senatul, care trebuie să se pronunțe în termen de cincisprezece zile. Procedura prevăzută la articolul 45 se aplică în mod corespunzător.

Dacă Parlamentul nu a s-a pronunțat în termen de cincizeci de zile, prevederile proiectului pot fi puse în aplicare prin ordonanță.

Termenele prevăzute în acest articol se suspendă atunci când Parlamentul nu este în sesiune, iar pentru fiecare cameră, pe durata săptămânilor în care a decis să nu aibă loc ședințe, conform alineatului doi al articolului 28.

ARTICOLUL 47-2. Curtea de Conturi asistă Parlamentul la controlarea acțiunilor Guvernului. Curtea de Conturi asistă Parlamentul și Guvernul la controlarea executării legilor privind finanțele publice și a aplicării legilor privind finanțarea sistemului de securitate socială, precum și la evaluarea politicilor publice. Prin rapoartele sale publice, contribuie la informarea cetățenilor.

Conturile administrațiilor publice sunt legale și corecte. Ele oferă o imagine fidelă a rezultatului gestiunii, patrimoniul și situației financiare a administrațiilor publice.

ARTICOLUL 48. Fără a se aduce atingere aplicării ultimelor trei alineate ale articolului 28, fiecare cameră își stabilește ordinea de zi.

Două săptămâni de ședință din patru sunt rezervate cu prioritate, în ordinea stabilită de guvern, examinării textelor și dezbaterilor propuse de acesta pe ordinea de zi.

În plus, la cererea Guvernului, este înscrisă cu prioritate pe ordinea de zi examinarea proiectelor de lege privind finanțele publice, a proiectelor de lege privind finanțarea sistemului de securitate socială și, sub rezerva prevederilor următorului alineat, a textelor transmise de cealaltă cameră cu cel puțin șase săptămâni înainte, a proiectelor referitoare la starea de criză și a cererilor de autorizare menționate la articolul 35.

O săptămână de ședință din patru este rezervată, cu prioritate și în ordinea stabilită de fiecare cameră, controlării activității Guvernului și evaluării politicilor publice.

O zi de ședință pe lună este rezervată ordinii de zi stabilite de fiecare cameră la inițiativa grupurilor de opoziție din camera respectivă, precum și a grupurilor minoritare.

Cel puțin o ședință pe săptămână, inclusiv în timpul sesiunilor extraordinare prevăzute la articolul 29, este rezervată cu prioritate întrebărilor adresate de membrii Parlamentului și răspunsurilor Guvernului.

ARTICOLUL 49 După deliberarea din cadrul Consiliului de miniștri, Primul-ministru angajează răspunderea Guvernului în fața Adunării Naționale pentru programul său, sau, eventual, pentru o declarație de politică generală.

Adunarea Națională trage la răspundere Guvernul prin votarea unei moțiuni de cenzură. O astfel de moțiune nu este admisibilă decât dacă este semnată de cel puțin o zecime din membrii Adunării Naționale. Votul nu poate avea loc decât la patruzeci și opt de ore de la depunerea ei. Sunt numărate numai voturile în favoarea moțiunii, iar aceasta nu poate fi adoptată decât cu majoritatea membrilor Adunării Naționale. Cu excepția cazului prevăzut la alineatul de mai jos, un deputat nu poate fi semnatarul a mai mult de trei moțiuni de cenzură în cursul aceleiași sesiuni ordinare și a mai mult de una în cursul aceleiași sesiuni excepționale.

După deliberarea din cadrul Consiliului de miniștri, Primul-ministru poate să angajeze răspunderea Guvernului în fața Adunării Naționale pentru votarea unui proiect de lege privind finanțele publice sau finanțarea sistemului de securitate socială. În acest caz, proiectul este considerat adoptat, cu excepția cazului în care o moțiune de cenzură, depusă în următoarele douăzeci și patru de ore, este votată în condițiile prevăzute de alineatul anterior. În plus, Primul-ministru poate recurge la această procedură pentru încă un proiect sau încă o propunere de lege din acea sesiune.

Primul-ministru are posibilitatea de a solicita Senatului aprobarea unei declarații de politică generală.

ARTICOLUL 50. În cazul în care Adunarea Națională adoptă o moțiune de cenzură, sau când respinge programul sau o declarație de politică generală a Guvernului, Primul-ministru trebuie să înainteze Președintelui Republicii demisia Guvernului.

ARTICOLUL 50-1. Din proprie inițiativă sau la cererea unui grup parlamentar, în sensul articolului 51-1, Guvernul poate să susțină, în fața oricăreia dintre camere, o declarație referitoare la un subiect stabilit, care să facă obiectul unei dezbateri și să poată fi supusă la vot, dacă așa decide Guvernul, fără ca acesta să-și angajeze răspunderea.

ARTICOLUL 51. Închiderea sesiunii ordinare sau a celor extraordinare se amână de drept pentru a permite aplicarea articolului 49, dacă este cazul. În același scop, se convoacă, de drept, ședințe suplimentare.

ARTICOLUL 51-1. Regulamentul fiecărei camere stabilește drepturile grupurilor parlamentare constituite în camera respectivă. Regulamentul recunoaște drepturile specifice ale grupurilor de opoziție din camera respectivă, precum și ale grupurilor minoritare.

ARTICOLUL 51-2. Pentru exercitarea misiunilor de control și evaluare definite la primul alineat al articolului 24, în fiecare cameră se pot constitui comisii de anchetă, care să culeagă informații, în condițiile prevăzute de lege.

Legea stabilește regulile de organizare și funcționare ale acestora. Condițiile pentru crearea acestor comisii sunt stabilite de regulamentul fiecărei camere.

Titlul VI

TRATATELE ȘI ACORDURILE INTERNAȚIONALE

ARTICOLUL 52. Președintele Republicii negociază și ratifică tratatele.

Președintele Republicii este informat despre orice negociere purtată în vederea încheierii unui acord internațional nesupus ratificării.

ARTICOLUL 53. Tratatele de pace, tratatele comerciale, tratatele sau acordurile privind organizarea internațională, cele care angajează finanțele statului, cele care modifică dispoziții de natură legislativă, cele privind statutul persoanelor, cele care presupun cedarea, schimbul sau adăugarea de teritoriu nu pot fi ratificate sau aprobate decât în baza unei legi.

Aceste tratate nu au efect decât după ce au fost ratificate sau aprobate.

Nicio cedare, nici un schimb și nicio adăugare de teritoriu nu este valabilă fără consimțământul populațiilor vizate.

ARTICOLUL 53-1. Republica poate încheia cu statele europene pe care le leagă angajamente identice cu ale sale în materie de azil și de apărare a drepturilor omului și libertăților fundamentale, acorduri prin care sunt stabilite competențele lor respective în examinarea cererilor de azil ce le sunt înaintate.

Totuși, chiar dacă, în baza acestor acorduri, cererea nu intră în competența lor, autoritățile Republicii au întotdeauna dreptul să acorde azil oricărui străin persecutat pentru acțiunile sale în favoarea libertății sau care solicită protecția Franței pentru vreun alt motiv.

ARTICOLUL 53-2. Republica poate recunoaște jurisdicția Curții Penale Internaționale în condițiile prevăzute de tratatul semnat la 18 iulie 1998.

ARTICOLUL 54. Dacă, sesizat fiind de Președintele Republicii, de Primul-ministru, de Președintele unei dintre camere sau de șaizeci de deputați sau șaizeci de senatori, Consiliul Constituțional a declarat că un anumit angajament internațional cuprinde o clauză contrară Constituției, autorizarea de ratificare sau de aprobare a angajamentului internațional respectiv nu poate interveni decât după revizuirea Constituției.

ARTICOLUL 55. Tratatul sau acordurile legal ratificate sau aprobate au, încă de la publicare, o autoritate superioară celei a legilor, sub rezerva, pentru fiecare acord sau tratat, aplicării de către cealaltă parte.

Titlul VII

CONSILIUL CONSTITUȚIONAL

ARTICOLUL 56. [dispoziții în vigoare] Consiliul Constituțional are nouă membri, al căror mandat este de nouă ani și nu poate fi reînnoit. Consiliul Constituțional se înnoiește cu o treime din membrii săi, din trei în trei ani. Trei dintre membri sunt numiți de Președintele Republicii, trei de Președintele Adunării Naționale, trei de Președintele Senatului.

Pe lângă cei nouă membri susmenționați, sunt membri de drept pe viață ai Consiliului Constituțional foștii Președinți ai Republicii.

Președintele Consiliului Constituțional este numit de Președintele Republicii. În caz de egalitate de voturi, Președintele Consiliului Constituțional are votul decisiv.

ARTICOLUL 56. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] Consiliul Constituțional are nouă membri, al căror mandat este de nouă ani și nu poate fi reînnoit. Consiliul Constituțional se reînnoiește cu o treime din membrii săi, din trei în trei ani. Trei dintre membri sunt numiți de Președintele Republicii,

trei de Președintele Adunării Naționale, trei de Președintele Senatului. Procedura prevăzută la ultimul alineat al articolului 13 este aplicabilă acestor numiri. Numirile efectuate de Președintele fiecărei camere sunt supuse numai avizului comisiei permanente competente a camerei respective.

Pe lângă cei nouă membri susmenționați, sunt membri de drept pe viață ai Consiliului Constituțional foștii Președinți ai Republicii.

Președintele Consiliului Constituțional este numit de Președintele Republicii. În caz de egalitate de voturi, Președintele Consiliului Constituțional are votul decisiv.

ARTICOLUL 57. Funcția de membru al Consiliului Constituțional este incompatibilă cu cea de ministru sau de membru al Parlamentului. Celelalte incompatibilități sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 58. Consiliul Constituțional veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui Republicii.

Consiliul Constituțional examinează reclamațiile și proclamă rezultatele sufragiului.

ARTICOLUL 59. Consiliul Constituțional se pronunță, în caz de contestație, asupra respectării procedurii pentru alegerea deputaților și senatorilor.

ARTICOLUL 60. Consiliul Constituțional veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului prevăzute la articolele 11 și 89 și la titlul XV. Consiliul Constituțional proclamă rezultatele referendumului.

ARTICOLUL 61. Legile organice, înainte de promulgare, propunerile de lege menționate la articolul 11, înainte să fie supuse referendumului, și regulamentele camerelor parlamentare, înainte de punerea lor în aplicare trebuie supuse Consiliului Constituțional, care se pronunță asupra conformității lor cu Constituția,

În același scop, înainte de promulgarea lor, legile pot fi înaintate Consiliului Constituțional de către Președintele Republicii, Primul-ministru, Președintele Adunării Naționale, Președintele Senatului sau șaizeci de deputați ori șaizeci de senatori.

În cazurile prevăzute la cele două alineate anterioare, Consiliul Constituțional trebuie să se pronunțe în termen de o lună. Totuși, la cererea Guvernului, dacă este o urgență, termenul se reduce la opt zile.

În aceste cazuri, sesizarea Consiliului Constituțional suspendă termenul de promulgare.

ARTICOLUL 61-1. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] Atunci când, în cadrul unui proces în curs în fața unei instanțe, se susține că o dispoziție legislativă aduce atingere drepturilor și libertăților garantate de Constituție, Consiliul Constituțional poate fi sesizat în legătură cu acest aspect prin intermediul Consiliului de Stat sau al Curții de Casație, urmând a se pronunța într-un termen stabilit.

Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 62. O dispoziție declarată neconstituțională în temeiul articolului 61 nu poate fi promulgată și nici pusă în aplicare.

O dispoziție declarată neconstituțională în temeiul articolului 61-1 este abrogată începând de la data publicării deciziei Consiliului Constituțional sau de la o dată ulterioară stabilită prin această decizie. Consiliul Constituțional stabilește condițiile și limitele în care efectele produse de dispoziția respectivă pot fi contestate.

Deciziile Consiliului Constituțional nu pot fi atacate. Ele se impun autorităților publice și tuturor autorităților administrative și judecătorești.

ARTICOLUL 63. Printr-o lege organică se stabilesc regulile de organizare și funcționare a Consiliului Constituțional, procedura urmată în fața sa și, în special, termenele prevăzute pentru sesizarea sa în legătură cu contestațiile.

Titlul VIII

AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ

ARTICOLUL 64. Președintele Republicii este garantul independenței autorității judecătorești.

Președintele Republicii este asistat de Consiliul Superior al Magistraturii.

Statutul magistraților este stabilit prin lege organică.

Judecătorii sunt inamovibili.

ARTICOLUL 65. [dispoziții în vigoare] Consiliul Superior al Magistraturii este prezidat de Președintele Republicii. Ministrul justiției este vice-președinte de drept al Consiliului. El îl poate înlocui pe Președintele Republicii.

Consiliul Superior al Magistraturii cuprinde două secții, una competentă în privința judecătorilor, cealaltă în privința procurorilor.

Secția competentă în privința judecătorilor cuprinde, pe lângă Președintele Republicii și ministrul justiției, cinci judecători și un procuror, un consilier de stat, desemnat de Consiliul de Stat, și trei personalități care nu aparțin nici Parlamentului și nici puterii judecătorești, desemnate fiecare de Președintele Republicii și, respectiv, de Președintele Adunării Naționale și Președintele Senatului.

Secția competentă în privința procurorilor cuprinde, pe lângă Președintele Republicii, ministrul justiției, cinci procurori și un judecător, consilierul de stat și cele trei personalități menționate la alineatul anterior.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor face propuneri pentru numirea judecătorilor la Curtea de Casație și pentru cea în funcția de prim-președinte de curte de apel și de președinte de tribunal de mare instanță. Ceilalți judecători sunt numiți cu avizul conform al acestei secții.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor se pronunță în calitate de consiliu de disciplină al judecătorilor. În această situație este prezidată de prim-președintele Curții de Casație.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează numirile ce îi privesc pe procurori, cu excepția posturilor care sunt ocupate în urma hotărârii Consiliului de miniștri.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează sancțiunile disciplinare ce îi privesc pe procurori. În această situație este prezidată de procurorul general de pe lângă Curtea de Casație.

Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 65. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] Consiliul Superior al Magistraturii cuprinde o secție competentă în privința judecătorilor și o secție competentă în privința procurorilor.

Secția competentă în privința judecătorilor este prezidată de prim-președintele Curții de Casație. Mai cuprinde cinci judecători și un procuror, un consilier de stat desemnat de Consiliul de Stat, un avocat, precum și șase personalități calificate, care nu aparțin nici Parlamentului, nici puterii judecătorești, nici ordinii administrative. Președintele Republicii, Președintele Adunării Naționale și Președintele Senatului desemnează fiecare câte două dintre aceste personalități calificate. Procedura prevăzută la ultimul alineat al articolului 13 este aplicabilă

numirii personalităților calificate. Numirile făcute de Președintele fiecărei camere a Parlamentului sunt supuse doar avizului comisiei permanente competente a camerei respective.

Secția competentă cu privire la procurori este prezidată de procurorul general de pe lângă Curtea de Casație. Mai cuprinde cinci procurori și un judecător, precum și consilierul de stat, avocatul și cele șase personalități calificate menționați la al doilea alineat.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor face propuneri pentru numirea judecătorilor la Curtea de Casație și pentru cea în funcția de prim-președinte de curte de apel și de președinte de tribunal de mare instanță. Ceilalți judecători sunt numiți cu avizul conform al acestei secții.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează numirile ce îi privesc pe procurori.

Secția Consiliul Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor se pronunță în calitate de consiliu de disciplină al judecătorilor. În această situație cuprinde, pe lângă membrii prevăzuți la alineatul al doilea, judecătorul ce face parte din secția competentă în privința procurorilor.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează sancțiunile disciplinare ce îi privesc pe procurori. În această situație cuprinde, pe lângă membrii prevăzuți la alineatul al treilea, procurorul ce face parte din secția competentă în privința judecătorilor.

Consiliul Superior al Magistraturii se întrunește în secția plenară pentru a răspunde solicitărilor de aviz formulate de Președintele Republicii în baza articolului 64. În aceeași secție se pronunță asupra problemelor de deontologie a magistraților, precum și asupra oricărei chestiuni legate de funcționarea justiției în legătură cu care este sesizat de ministrul justiției. Secția plenară cuprinde trei din cei cinci judecători menționați la alineatul doi, trei din cei cinci procurori menționați la alineatul trei, precum și consilierul de stat, avocatul și cele șase personalități calificate menționate la alineatul doi. Este prezidată de prim-președintele Curții de Casație, pe care îl poate înlocui procurorul general de pe lângă această curte.

Ministrul justiției poate participa la ședințele secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, cu excepția celor în materie disciplinară.

Consiliul Superior al Magistraturii poate fi sesizat de justițiabili în condițiile stabilite prin lege organică.

Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 66. Nimeni nu poate fi privat de libertate în mod arbitrar.

Puterea judecătorească, gardian al libertății individului, asigură respectarea acestui principiu în condițiile prevăzute de lege.

ARTICOLUL 66-1. Nimeni nu poate fi condamnat la pedeapsa cu moartea.

Titlul IX

ÎNALTA CURTE

ARTICOLUL 67. Președintele Republicii nu este responsabil pentru actele îndeplinite în această calitate, sub rezerva dispozițiilor articolelor 53-2 și 68.

Pe parcursul mandatului său, nu poate fi chemat, în fața vreunei instanțe sau autorități administrative franceze, să depună mărturie și nici nu poate face obiectul vreunei acțiuni civile sau penale, vreunei anchete, cercetări penale sau urmăriri penale. Pe parcursul mandatului Președintelui Republicii se suspendă curgerea oricărui termen de prescripție sau de decădere din dreptul de a formula contestație.

Cauzele și procedurile care sunt astfel suspendate pot fi reluate sau angajate împotriva Președintelui la expirarea unui termen de o lună de la data când a ieșit din funcție.

ARTICOLUL 68. Președintele Republicii nu poate fi destituit decât în caz de încălcare a îndatoririlor sale vădit incompatibilă cu exercitarea mandatului. Destituirea este pronunțată de Parlament constituit în Înalta Curte.

Propunerea de întrunire a Înaltei Curți, adoptată de una dintre camerele Parlamentului, este transmisă de îndată celeilalte camere, care se pronunță în termen de cincisprezece zile.

Înalta Curte este prezidată de Președintele Adunării Naționale. Ea se pronunță asupra destituirii, în termen de o lună, prin vot secret cu buletine. Decizia Înaltei Curți are efect imediat.

Adoptarea deciziilor prevăzute de prezentul articol se face cu majoritate de două treimi din membrii care alcătuiesc camera respectivă sau Înalta Curte. Este interzisă delegarea votului. Sunt numărate numai voturile în favoarea propunerii de întrunire a Înaltei Curți sau în favoarea destituirii.

Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

Titlul X

RĂSPUNDEREA PENALĂ A MEMBRILOR GUVERNULUI

ARTICOLUL 68-1. Membrii Guvernului răspund penal pentru actele îndeplinite în exercițiul funcției lor și calificate drept infracțiuni la momentul săvârșirii lor.

Membrii Guvernului sunt judecați de Curtea de Justiție a Republicii.

Curtea de Justiție a Republicii trebuie să respecte definiția infracțiunilor, precum și stabilirea pedepselor așa cum rezultă acestea din lege.

ARTICOLUL 68-2. Curtea de Justiție a Republicii cuprinde cincisprezece judecători: doisprezece parlamentari aleși, din rândul lor, în număr egal, de către Adunarea Națională și Senat, după fiecare reînnoire generală sau parțială a acestor camere, și trei judecători de la Curtea de Casație, dintre care unul prezidează Curtea de Justiție a Republicii.

Orice persoană care se pretinde vătămată de o infracțiune săvârșită de un membru al Guvernului în exercițiul funcției sale poate depune plângere la comisia de petiții.

Această comisie dispune fie clasarea procedurii, fie trimiterea ei la procurorul general de pe lângă Curtea de Casație în vederea sesizării Curții de Justiție a Republicii.

Procurorul general de pe lângă Curtea de Casație poate, de asemenea, sesiza din oficiu Curtea de Justiție a Republicii, cu avizul conform al comisiei de petiții.

Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite prin lege organică.

ARTICOLUL 68-3. Dispozițiile prezentului titlu sunt aplicabile faptelor săvârșite înainte de intrarea sa în vigoare.

Titlul XI

CONSILIUL ECONOMIC, SOCIAL ȘI DE MEDIU

ARTICOLUL 69. [dispoziții în vigoare] Consiliul economic și social, la sesizarea Guvernului, își dă avizul asupra proiectelor de lege, de ordonanță sau de decret, precum și asupra propunerilor de lege ce îi sunt înaintate.

Un membru al Consiliului economic și social poate fi desemnat de acesta pentru a expune în fața camerelor Parlamentului avizul Consiliului asupra proiectelor sau propunerilor ce i-au fost înaintate.

ARTICOLUL 69. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] Consiliul economic, social și de mediu, la sesizarea Guvernului, își dă avizul asupra proiectelor de lege, de ordonanță sau de decret, precum și asupra propunerilor de lege ce îi sunt înaintate.

Un membru al Consiliului economic, social și de mediu poate fi desemnat de acesta pentru a expune în fața camerelor Parlamentului avizul Consiliului asupra proiectelor sau propunerilor ce i-au fost înaintate.

Consiliului economic, social și de mediu poate fi sesizat prin petiție, în condițiile stabilite prin lege organică. După examinarea petiției, Consiliul înștiințează Guvernul și Parlamentul despre modul în care propune să se dea curs petiției respective.

ARTICOLUL 70. Consiliul economic, social și de mediu poate fi consultat de Guvern și Parlament în legătură cu orice problemă având un caracter economic, social sau de mediu. Guvernul poate, de asemenea, să-l consulte în legătură cu proiectele de lege privind planificarea, prin care se definesc orientările multianuale ale finanțelor publice. Consiliului economic, social și de mediu îi este înaintat spre avizare orice plan sau orice proiect de lege privind planificarea având caracter economic, social sau de mediu.

ARTICOLUL 71. Alcătuirea Consiliului economic, social și de mediu, care nu poate avea mai mult de două sute treizeci și trei de membri, și regulile sale de funcționare sunt stabilite prin lege organică.

Titlul XI BIS

APĂRĂTORUL DREPTURILOR

ARTICOLUL 71-1. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] Apărătorul drepturilor veghează la respectarea drepturilor și libertăților de către administrațiile de stat, colectivitățile teritoriale, instituțiile publice, precum și de către orice organism investit cu o misiune de serviciu public sau asupra căruia apărătorului îi sunt atribuite anumite competențe prin lege organică.

Apărătorul drepturilor poate fi sesizat, în condițiile prevăzute prin lege organică, de orice persoană care se consideră lezată de funcționarea unui serviciu public sau a unui organism vizat la primul alineat. Apărătorul drepturilor se poate sesiza din oficiu.

Legea organică definește atribuțiile și modalitățile de intervenție ale Apărătorului drepturilor. Legea stabilește condițiile în care poate fi asistat de un colegiu la exercitarea unora dintre atribuțiile ce îi revin.

Apărătorul drepturilor este numit de Președintele Republicii, în urma aplicării procedurii prevăzute la ultimul alineat al articolului 13, pentru un mandat de șase ani, ce nu poate fi reînnoit. Funcția sa este incompatibilă cu cea de membru al Guvernului și cu cea de membru al Parlamentului. Celelalte incompatibilități sunt stabilite prin lege organică.

Apărătorul drepturilor răspunde pentru activitatea sa în fața Președintelui Republicii și a Parlamentului.

Titlul XII

COLECTIVITĂȚILE TERITORIALE

ARTICOLUL 72. Colectivitățile teritoriale ale Republicii sunt comunele, departamentele, regiunile, colectivitățile cu statut special și colectivitățile de peste mări, guvernate de articolul 74. Orice altă colectivitate teritorială se constituie prin lege, dacă este cazul, pentru a înlocui una sau mai multe din colectivitățile menționate la acest alineat.

Colectivitățile teritoriale au vocația să decidă în privința tuturor competențelor ce pot fi cel mai bine puse în practică la nivelul lor.

În condițiile prevăzute de lege, aceste comunități se administrează liber, prin consiliile alese, și dispun de o putere de reglementare pentru exercitarea competențelor ce le revin.

În condițiile prevăzute prin lege organică și cu excepția cazurilor în care sunt vizate condiții esențiale pentru exercitarea unei libertăți publice sau a unui drept garantat de Constituție, colectivitățile teritoriale sau grupurile de colectivități pot, atunci când, dacă e cazul, acest lucru este prevăzut de lege sau regulament, să deroge, cu titlul experimental și pentru un scop și o durată limitată, de la dispozițiile legislative sau de reglementare care guvernează exercitarea competențelor lor.

Nicio colectivitate teritorială nu poate exercita tutelă asupra alteia. Totuși, atunci când, pentru exercitarea unei competențe este nevoie de participarea mai multor colectivități teritoriale, legea poate autoriza ca una dintre acestea sau unul din grupurile de colectivități să organizeze modalitățile în care vor acționa în comun.

În cadrul colectivităților teritoriale ale Republicii, reprezentantul statului, reprezentant al fiecărui membru al Guvernului, are în sarcină interesele naționale, controlul administrativ și respectarea legilor.

ARTICOLUL 72-1. Legea stabilește condițiile în care, prin exercitarea dreptului la petiționare, alegătorii din fiecare colectivitate teritorială pot să solicite ca adunarea deliberantă a respectivei colectivități să treacă pe ordinea de zi un subiect ce ține de competența sa.

În condițiile prevăzute prin lege organică, proiectele de decizie sau de act ce intră în competența unei colectivități teritoriale pot fi supuse, prin referendum, deciziei alegătorilor din respectiva comunitate, la inițiativa acesteia.

Atunci când se are în vedere crearea unei colectivități teritoriale cu statut special sau modificarea organizării acesteia, se poate hotărî prin lege ca alegătorii înscriși în colectivitățile vizate să fie consultați. Modificarea limitelor colectivităților teritoriale poate face, de asemenea, obiectul unei consultări a alegătorilor, în condițiile prevăzute de lege.

ARTICOLUL 72-2. Colectivitățile teritoriale beneficiază de resurse de care pot dispune liber, în condițiile prevăzute de lege.

Colectivitățile teritoriale pot primi toate sau o parte din încasările rezultate din impozitele de orice natură. Legea le poate autoriza să stabilească baza și rata de impozitare, în limitele stabilite de respectiva lege.

Încasările fiscale și celelalte resurse proprii ale colectivităților teritoriale reprezintă, pentru fiecare categorie de colectivități, o parte determinantă din totalul resurselor acestora. Condițiile în care se pune în practică această normă sunt stabilite prin lege organică.

Orice transfer de competențe realizat între stat și colectivitățile teritoriale este însoțit de alocarea unor resurse echivalente cu cele consacrate anterior exercitării respectivelor competențe. Orice creare sau extindere de competențe, ce are drept consecință sporirea cheltuielilor colectivităților teritoriale, este însoțită de alocarea resurselor stabilite de lege.

Legea prevede mecanisme de distribuție echitabilă, menite să favorizeze egalitatea dintre comunitățile teritoriale.

ARTICOLUL 72-3. Republica recunoaște ca parte a poporului francez, populațiile de peste mări, într-un ideal comun de libertate, egalitate și fraternitate.

Guadalupe, Guiana, Martinica, La Reunion, Mayotte, Saint-Barthelemy, Saint-Martin, Saint-Pierre-et-Miquelon, insulele Wallis și Futuna și Polinezia Franceză sunt guvernate de articolul 73 în ceea ce privește departamentele și regiunile de peste mări, precum și colectivitățile teritoriale constituite în baza ultimului alineat al articolului 73, iar în ceea ce privește celelalte colectivități de articolul 74.

Statutul Noii Caledonii este guvernat de titlul XIII.

Legea stabilește regimul legislativ și organizarea specifică pentru Teritoriile Australe și Antarctice franceze și pentru Clipperton.

ARTICOLUL 72-4. Nu se poate face nicio modificare privind trecerea totală sau parțială a vreuneia din colectivitățile menționate la alineatul doi al articolului 72-3, de la unul la altul din regimurile prevăzute la articolele 73 și 74, fără să se obțină, în prealabil, consimțământul alegătorilor colectivității sau ai părții interesate a acesteia, în condițiile prevăzute de alineatul următor. Această modificare de regim este hotărâtă prin lege organică.

La propunerea Guvernului, în timpul sesiunilor, sau la propunerea comună a celor două camere, publicate în *Jurnalul Oficial*, Președintele Republicii poate decide să consulte alegătorii unei colectivități teritoriale de peste mări în legătură cu un aspect ce ține de organizarea, competențele sau regimul legislativ al respectivei colectivități. Atunci când consultarea vizează modificarea prevăzută la alineatul anterior și se organizează la propunerea Guvernului, acesta susține în fața fiecărei camere câte o declarație urmată de dezbateri.

ARTICOLUL 73. [dispoziții în vigoare] În departamentele și regiunile de peste mări, legile și regulamentele sunt aplicabile de drept. Acestea pot face obiectul unor adaptări ce țin de caracteristicile și constrângerile specifice respectivelor colectivități.

Adaptările pot fi decise de colectivități, în materiile care intră în competența lor, dacă respectivele colectivități au fost împuternicite de lege în acest sens.

Prin derogare de la primul alineat și pentru a ține seama de specificul lor, colectivitățile guvernate de prezentul articol pot fi împuternicite de lege să stabilească singure normele aplicabile pe teritoriul lor, într-un număr limitat de materii ce pot ține de domeniul legii.

Aceste norme nu pot viza naționalitatea, drepturile cetățenești, garantarea libertăților publice, statutul și capacitatea persoanei, organizarea justiției, dreptul penal, procedura penală, politica externă, apărarea, siguranța și ordinea publică, moneda, creditele și schimburile, precum și legislația electorală. Această enumerare va putea fi explicitată și completată de o lege organică.

Cele două alineate anterioare nu se aplică pentru departamentul și regiunea La Reunion.

Împuternicirile prevăzute la alineatele doi și trei sunt hotărâte la cererea colectivității vizate, în condițiile și cu rezervele prevăzute de legea organică. Ele nu pot interveni atunci când sunt vizate condițiile fundamentale de exercitare a unei libertăți publice sau a unui drept garantat prin Constituție.

Crearea, prin lege, a unei colectivități care înlocuiește un departament și o regiune de peste mări sau instituirea unei adunări deliberante unice pentru aceste două colectivități nu poate interveni fără să se obțină în prealabil consimțământul alegătorilor înscriși în circumscripția acestor colectivități, în conformitate cu procedurile prevăzute la alineatul doi al articolului 72-4.

ARTICOLUL 73. [Intrare în vigoare, în condițiile stabilite prin legi și prin legile organice necesare aplicării acestora (articolul 46-I al legii constituționale nr. 2008-724 din 23 iulie 2008)] În departamentele și regiunile de peste mări, legile și regulamentele sunt aplicabile de drept. Acestea pot face obiectul unor adaptări ce țin de caracteristicile și constrângerile specifice respectivelor colectivități.

Adaptările pot fi decise de colectivități, în materiile care intră în competența lor, dacă respectivele colectivități au fost în acest sens împuternicite, după caz, de lege sau de regulament.

Prin derogare de la primul alineat și pentru a ține seama de specificul lor, colectivitățile guvernate de prezentul articol pot fi împuternicite, după caz, de lege sau de regulament, să stabilească singure normele aplicabile pe teritoriul lor, într-un număr limitat de materii ce pot ține de domeniul legii sau al regulamentului.

Aceste norme nu pot viza naționalitatea, drepturile cetățenești, garantarea libertăților publice, statutul și capacitatea persoanei, organizarea justiției, dreptul penal, procedura penală, politica externă, apărarea, siguranța și ordinea publică, moneda, creditele și schimburile, precum și la legislația electorală. Această enumerare va putea fi explicitată și completată de o lege organică.

Cele două alineate anterioare nu se aplică pentru departamentul și regiunea La Reunion.

Împuternicirile prevăzute la alineatele doi și trei sunt hotărâte la cererea colectivității vizate, în condițiile și cu rezervele prevăzute de legea organică. Ele nu pot interveni atunci când sunt vizate condițiile fundamentale de exercitare a unei libertăți publice sau a unui drept garantat prin Constituție.

Crearea, prin lege, a unei colectivități care înlocuiește un departament și o regiune de peste mări sau instituirea unei adunări deliberante unice pentru aceste două colectivități nu poate interveni fără să se obțină în prealabil consimțământul alegătorilor înscriși în circumscripția acestor colectivități, în conformitate cu procedurile prevăzute la alineatul doi al articolului 72-4.

ARTICOLUL 74. Colectivitățile de peste mări guvernate de prezentul articol au un statut care ține seama de interesele proprii fiecăreia dintre ele în cadrul Republicii.

Acest statut este definit printr-o lege organică adoptată în urma avizului adunării deliberante, care stabilește:

- condițiile în care sunt aplicabile acolo legile și regulamentele;
- competențele colectivității respective; sub rezerva competențelor deja exercitate de colectivitate, nu pot face obiectul transferului de competențe ale statului materiile enumerate la alineatul patru al articolului 73, precizate și completate, dacă este cazul, prin legea organică;
- normele de organizare și funcționare ale instituțiilor colectivității și regimul electoral al adunării sale deliberante;
- condițiile în care instituțiile sale sunt consultate cu privire la proiectele și propunerile de lege și proiectele de ordonanță sau de decret ce cuprind dispoziții specifice colectivității, precum și cu privire la ratificarea sau aprobarea unor angajamente internaționale încheiate în materiile ce intră în competența sa.

Pentru acelea dintre colectivități care dispun de autonomie, legea organică mai poate stabili condițiile în care:

- Consiliul de Stat exercită un control judecătoresc specific asupra anumitor categorii de acte ale adunării deliberante care acționează în baza competențelor pe care le exercită în domeniul legii;
- adunarea deliberantă poate modifica o lege promulgată ulterior intrării în vigoare a statutului colectivității, atunci când Consiliul Constituțional, sesizat, în special de autoritățile colectivității, a constatat că legea intervenise în domeniul de competență al respectivei colectivități;

- colectivitatea poate lua în favoarea populației sale măsuri justificate de necesitățile locale, în materie de acces la locurile de muncă, de drept de stabilire în vederea exercitării unei activități profesionale sau de protecție a patrimoniului funciar;
- colectivitatea poate participa, sub controlul statului, la exercitarea competențelor păstrate de acesta, cu respectarea garanțiilor acordate pe întreg teritoriul național în vederea exercitării libertăților publice.

Celelalte modalități de organizare specifică pentru colectivitățile ce intră în sfera prezentului articol sunt definite și modificate de lege, după consultarea adunării lor deliberante.

ARTICOLUL 74-1. În colectivitățile de peste mări vizate la articolul 74 și în Noua Caledonie, în materiile ce rămân în competența statului, Guvernul poate, prin ordonanță, să extindă, cu adaptările necesare, dispozițiile de natură legislativă aflate în vigoare în Metropolă sau să adapteze dispozițiile de natură legislativă aflate în vigoare la organizarea specifică a respectivei colectivități, sub rezerva ca legea să nu fi exclus în mod expres utilizarea acestei proceduri pentru dispozițiile în cauză.

Ordonanțele sunt adoptate în Consiliul de miniștri, cu avizul adunărilor deliberante interesate și al Consiliului de Stat. Ordonanțele intră în vigoare din momentul publicării. Dacă Parlamentul nu le ratifică în termenul de optsprezece luni de la publicare, devin caduce.

ARTICOLUL 75. Cetățenii Republicii care nu au statutul civil de drept comun, singurul prevăzut la articolul 34, își vor păstra statutul personal atâta timp cât nu vor renunța la el.

ARTICOLUL 75-1. Limbile regionale fac parte din patrimoniul Franței.

Titlul XIII

DISPOZIȚII TRANZITORII PRIVIND NOUA-CALEDONIE

ARTICOLUL 76. Populația din Noua Caledonie este chemată să se pronunțe, înainte de 31 decembrie 1998, asupra dispozițiilor acordului semnat la Noumea, pe 5 mai 1998 și publicat pe 27 mai 1998 în *Jurnalul oficial* al Republicii franceze.

Pot participa la vot persoanele care îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 2 al legi nr. 88-1028 din 9 noiembrie 1988.

Măsurile necesare organizării scrutinului se iau în baza unui decret adoptat în cadrul Consiliului de Stat și discutat în cadrul Consiliului de miniștri.

ARTICOLUL 77. După aprobarea acordului cu ocazia consultării prevăzute la articolul 76, legea organică, adoptată cu avizul adunării deliberante a Noii Caldeonii, stabilește, în vederea asigurării evoluției Noii Caldeonii în conformitate cu orientările definite prin acordul respectiv și cu modalitățile necesare punerii lui în aplicare:

- competențele statului care vor fi transferate definitiv instituțiilor din Noua Caledonie, calendarul și modurile în care se va efectua acest transfer, precum și repartizarea sarcinilor rezultată din acesta;
- normele de organizare și funcționare ale instituțiilor din Noua Caledonie și, în special, condițiile în care anumite categorii de acte ale adunării deliberante a Noii Caldeonii vor putea fi supuse controlului Consiliului Constituțional, înainte de publicare;
- normele referitoare la cetățenie, regimul electoral, ocuparea locurilor de muncă și statutul civil cutumiar;
- condițiile și termenele în care populația interesată a Noii Caldeonii va fi chemată să se pronunțe asupra obținerii suveranității depline.

Celelalte măsuri necesare punerii în aplicare a acordului menționat la articolul 76 sunt definite prin lege.

Pentru a defini corpul electoral chemat să aleagă membrii adunărilor deliberante ale Noii Caldeonii și ale provinciilor, tabelul la care se referă acordul menționat la articolul 76 și articolele 188 și 189 ale legii organice nr. 99-209 din 19 martie 1999 privind Noua-Caledonie este tabelul întocmit cu ocazia scrutinului prevăzut la articolul 76, cuprinzând persoanele ce nu au dreptul să participe la vot.

Titlul XIV

FRANCOFONIA ȘI ACORDURILE DE
ASOCIERE

ARTICOLUL 87. Republica participă la dezvoltarea solidarității și cooperării dintre statele și popoarele care au în comun limba franceză.

ARTICOLUL 88. Republica poate încheia acorduri cu statele care doresc să i se asocieze pentru dezvoltarea civilizațiilor lor.

Titlul XV

COMUNITĂȚILE EUROPENE ȘI UNIUNEA
EUROPEANĂ

[DISPOZIȚII ÎN VIGOARE]

ARTICOLUL 88-1. Republica participă la Comunitățile Europene și la Uniunea Europeană, constituite din state care au ales în mod liber, în virtutea tratatelor de instituire, să exercite în comun unele dintre competențele lor.

Republica poate participa la Uniunea Europeană în condițiile prevăzute de Tratatul de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la 13 decembrie 2007.

ARTICOLUL 88-2. Sub rezerva reciprocității și în conformitate cu modalitățile prevăzute de Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat la 7 februarie 1992, Franța consimte la transferurile de competențe necesare pentru întemeierea uniunii economice și monetare europene.

Sub aceeași rezervă și în conformitate cu modalitățile prevăzute de Tratatul de instituire a Comunității Europene, așa cum este acesta amendat de Tratatul semnat la 2 octombrie 1997, pot fi consimțite transferurile de competențe necesare pentru stabilirea normelor privind libera circulație a persoanelor și a celor din domeniile legate de aceasta.

Legea stabilește normele referitoare la mandatul european de arestare în baza actelor adoptate în temeiul Tratatului privind Uniunea Europeană.

ARTICOLUL 88-3. Sub rezerva reciprocității și în conformitate cu modalitățile prevăzute de Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat pe 7 februarie 1992, dreptul de vot și de eligibilitate la alegerile municipale poate fi acordat numai cetățenilor Uniunii rezidenți în Franța. Acești cetățeni nu pot exercita funcția de primar sau de primar adjunct și nici nu pot participa la desemnarea electorilor pentru Senat și la alegerea senatorilor. Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite printr-o lege organică votată în aceiași termeni de ambele camere.

ARTICOLUL 88-4. Guvernul supune Adunării Naționale și Senatului, încă de la transmiterea lor către Consiliul Uniunii Europene, proiectele sau propunerile de acte ale Comunităților Europene și ale Uniunii Europene.

În conformitate cu modalitățile prevăzute de regulamentul fiecărei camere, pot fi adoptate rezoluții europene, dacă este cazul în afara sesiunilor, pe marginea proiectelor sau propunerilor menționate la primul alineat, precum și pe marginea oricărui document emanând de la o instituție a Uniunii Europene.

În cadrul fiecărei camere parlamentare se înființează o comisie însărcinată cu afaceri europene.

ARTICOLUL 88-5. Orice proiect de lege prin care se autorizează ratificarea unui tratat privind aderarea unui stat la Uniunea Europeană și la Comunitățile Europene este supus referendumului de către Președintele Republicii.

Totuși, prin votarea unei moțiuni adoptate în termeni identici de fiecare cameră cu o majoritate de trei cincimi, Parlamentul poate autoriza adoptarea proiectului de lege potrivit procedurii prevăzute la alineatul trei al articolului 89.

[acest articol nu este aplicabil aderărilor ce intervin în urma unei conferințe interguvernamentale a cărei convocare a fost hotărâtă de Consiliul European înainte de 1 iulie 2004]

[noua redactare a Titlului XV, care înlocuiește redactarea actuală începând de la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat pe 13 decembrie 2007]

Titlul XV

UNIUNEA EUROPEANĂ

ARTICOLUL 88-1. Republica participă la Uniunea Europeană, constituită din state care au ales în mod liber să exercite în comun unele dintre competențele lor în

virtutea Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, semnat la Lisabona, pe 13 decembrie 2007.

ARTICOLUL 88-2. Legea stabilește normele privind mandatul european de arestare în baza actelor adoptate de instituțiile Uniunii Europene.

ARTICOLUL 88-3. Sub rezerva reciprocității și în conformitate cu modalitățile prevăzute de Tratatul privind Uniunea Europeană, semnat pe 7 februarie 1992, dreptul de vot și de eligibilitate la alegerile municipale poate fi acordat numai cetățenilor Uniunii rezidenți în Franța. Acești cetățeni nu pot exercita funcția de primar sau de primar adjunct și nici nu pot participa la desemnarea electorilor pentru Senat și la alegerea senatorilor. Condițiile de aplicare a prezentului articol sunt stabilite printr-o lege organică votată în aceiași termeni de ambele camere.

Articolul 88-4. Guvernul supune Adunării Naționale și Senatului, încă de la transmiterea lor către Consiliul Uniunii Europene, proiectele de acte legislative europene și celelalte proiecte sau propuneri de acte ale Uniunii Europene.

În conformitate cu modalitățile prevăzute de regulamentul fiecărei camere, pot fi adoptate rezoluții europene, dacă este cazul în afara sesiunilor, pe marginea proiectelor sau propunerilor menționate la primul alineat, precum și pe marginea oricărui document emanând de la o instituție a Uniunii Europene.

În cadrul fiecărei camere parlamentare se înființează o comisie însărcinată cu afaceri europene.

ARTICOLUL 88-5. Orice proiect de lege prin care se autorizează ratificarea unui tratat privind aderarea unui stat la Uniunea Europeană este supus referendumului de către Președintele Republicii.

Totuși, prin votarea unei moțiuni adoptate în termeni identici de fiecare cameră cu o majoritate de trei cincimi, Parlamentul poate autoriza adoptarea proiectului de lege potrivit procedurii prevăzute la alineatul trei al articolului 89.

[acest articol nu este aplicabil aderărilor ce intervin în urma unei conferințe interguvernamentale a cărei convocare a fost hotărâtă de Consiliul European înainte de 1 iulie 2004]

Articolul 88-6. Adunarea Națională sau Senatul poate emite un aviz motivat asupra conformității unui proiect de act legislativ european cu principiul subsidiarității. Avizul este adresat de Președintele camerei respective Președintelui Parlamentului European, celui al Consiliului și celui al Comisiei Europene. Guvernul este informat despre acest aviz.

Fiecare cameră poate introduce în fața Curții de Justiție a Uniunii Europene o acțiune împotriva unui act legislativ european pentru încălcarea principiului subsidiarității. Această acțiune este înaintată Curții de Justiție a Uniunii Europene de către Guvern.

În acest scop, pot fi adoptate rezoluții, dacă este cazul în afara sesiunilor, conform modalităților de inițiativă și de discutare stabilite de regulamentul fiecărei camere. La solicitarea a șizeci de deputați sau a șizeci de senatori, acțiunea este exercitată de drept.

Articolul 88-7. Prin votarea unei moțiuni adoptate în termeni identici de Adunarea Națională și de Senat, Parlamentul se poate opune unei modificări a regulilor de adoptare a actelor Uniunii Europene, în cazurile prevăzute, în materie de revizuire simplificată a tratatelor sau de cooperare judiciară civilă, de către Tratatul privind Uniunea Europeană și de Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, așa cum rezultă ele din Tratatul semnat la Lisabona pe 13 decembrie 2007.

Titlul XVI

REVIZUIREA

ARTICOLUL 89. Inițiativa de revizuire a Constituției aparține atât Președintelui Republicii, la propunerea Primului-ministru, cât și membrilor Parlamentului.

Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie examinat(ă) în termenele stabilite la alineatul trei al articolului 42 și votat(ă) de cele două camere în termeni identici. Revizuirea rămâne definitivă după ce a fost aprobată prin referendum.

Totuși, proiectul de revizuire nu este supus referendumului atunci când Președintele Republicii decide să îl supună Parlamentului convocat în Congres; în acest caz, proiectul de revizuire nu este aprobat decât dacă întrunește majoritatea de trei cincimi din voturile exprimate. Biroul Congresului este cel al Adunării Naționale.

Nu se poate angaja sau continua nicio procedură de revizuire atunci când se aduce atingere integrității teritoriale.

Forma republicană de guvernământ nu poate face obiectul unei revizuri.

CARTA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR DIN 2004

Poporul francez,

Considerând:

Că resursele și echilibrele naturale au condiționat apariția omenirii;

Că viitorul și însăși existența omenirii sunt nedisociabile de mediul său natural;

Că mediul înconjurător este patrimoniul comun al ființelor umane;

Că omul exercită o influență tot mai mare asupra condițiilor de viață și asupra propriei evoluții;

Că diversitatea biologică, împlinirea personală și progresul societăților umane sunt afectate de anumite moduri de consum sau de producție și de exploatarea excesivă a resurselor naturale;

Că protecția mediului înconjurător trebuie urmărită în aceeași măsură cu celelalte interese fundamentale ale Națiunii;

Că, în vederea asigurării unei dezvoltări durabile, opțiunile făcute pentru a răspunde nevoilor prezente nu trebuie să compromită capacitatea generațiilor următoare și a celorlalte popoare de a-și satisface propriile nevoi,

Proclamă:

ARTICOLUL 1. Fiecare are dreptul de a trăi într-un mediu echilibrat și nedăunător sănătății.

ARTICOLUL 2. Orice persoană are îndatorirea de a participa la protecția și ameliorarea mediului înconjurător.

ARTICOLUL 3. Orice persoană trebuie să prevină, în condițiile definite de lege, prejudiciile pe care le-ar putea aduce mediului înconjurător sau, în cazul în care nu reușește acest lucru, să limiteze consecințele prejudiciilor respective.

ARTICOLUL 4. Orice persoană trebuie să contribuie la repararea prejudiciilor pe care le-a adus mediului înconjurător, în condițiile definite de lege.

ARTICOLUL 5. Atunci când producerea unui prejudiciu, chiar dacă incertă în condițiile respective de cunoaștere științifică, ar putea afecta în mod grav și ireversibil mediul înconjurător, autoritățile publice, prin aplicarea principiului precauției, în domeniul atribuțiilor ce le revin, veghează la punerea în practică a

procedurilor de evaluare a riscurilor și la adoptarea de măsuri provizorii și proporționale pentru a evita producerea prejudiciului.

ARTICOLUL 6. Politicile publice trebuie să promoveze o dezvoltare durabilă. În acest scop, ele conciliază protecția și punerea în valoare a mediului înconjurător cu dezvoltarea economică și progresul social.

ARTICOLUL 7. Orice persoană are dreptul, în condițiile și limitele definite de lege, să aibă acces la informațiile privind mediul înconjurător deținute de autoritățile publice și să participe la elaborarea deciziilor publice cu incidență asupra mediului înconjurător.

ARTICOLUL 8. Educația și formarea cu privire la mediul înconjurător trebuie să contribuie la exercitarea drepturilor și îndatoririlor definite de prezenta Cartă.

ARTICOLUL 9. Cercetarea și inovarea trebuie să-și dea concursul la protejarea și la punerea în valoare a mediului înconjurător.

ARTICOLUL 10. Prezenta Cartă inspiră acțiunea europeană și internațională a Franței.

PREAMBULUL CONSTITUȚIEI DIN 27 OCTOMBRIE 1946

1. Imediat după victoria reputată de popoarele libere asupra regimurilor care au încercat să aservească și să degradeze persoana umană, poporul francez proclamă din nou faptul că orice ființă umană, fără deosebire de rasă, de religie sau de credință, posedă drepturi inalienabile și sacre. Reafirmă în mod solemn drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului, consacrate prin Declarația drepturilor din 1789, și principiile fundamentale recunoscute prin legile Republicii.
2. Proclamă, de asemenea, ca fiind deosebit de necesare pentru vremurile noastre, următoarele principii politice, economice și sociale:
3. Legea garantează femeii, în toate domeniile, drepturi egale cu cele ale bărbatului.
4. Orice om persecutat pentru acțiunile sale în slujba libertății are drept de azil pe teritoriile Republicii.
5. Fiecare are dreptul de a munci și de a obține un loc de muncă. Nimeni nu poate fi lezat, în munca sa ori în ceea ce privește locul său de muncă, din cauza originilor sale, a opiniilor sau credințelor sale.
6. Orice om își poate apăra drepturile și interesele prin acțiunea sindicală și poate adera la sindicatul ales de el.
7. Dreptul la grevă se exercită în cadrul legilor care îl reglementează.
8. Orice lucrător participă, prin intermediul delegaților săi, la stabilirea colectivă a condițiilor de muncă, precum și la gestionarea întreprinderilor.
9. Orice bun, orice întreprindere, a căror exploatare are sau dobândește caracterul unui serviciu public național sau ale unui monopol de fapt, trebuie să devină proprietatea colectivității.
10. Națiunea asigură individului și familiei condițiile necesare dezvoltării lor.
11. Națiunea garantează tuturor, în special copilului, mamei și lucrătorilor în vârstă, protejarea sănătății, siguranța materială, odihna și timpul liber. Orice ființă umană care, din cauza vârstei sale, a stării sale fizice sau mentale, a situației economice, se află în incapacitate de muncă, are dreptul să obțină din partea colectivității mijloace convenabile de existență.
12. Națiunea proclamă solidaritatea și egalitatea tuturor francezilor în fața cheltuielilor rezultate în urma calamităților naționale.
13. Națiunea garantează accesul egal al copilului și al adultului la instrucție, la formare profesională și la cultură. Organizarea învățământului public gratuit și laic de toate gradele este o datorie a statului.

14. Republica franceză, fidelă tradițiilor sale, se conformează normelor din dreptul public internațional. Ea nu va întreprinde niciun război în scopuri de cucerire și nu va folosi niciodată forța împotriva libertății vreunui popor.
15. Sub rezerva reciprocității, Franța consimte la limitările de suveranitate necesare organizării și apărării păcii.
16. Franța formează împreună cu popoarele de peste mări o Uniune bazată pe egalitatea drepturilor și a îndatoririlor, fără deosebire de rasă și nici de religie.
17. Uniunea franceză este alcătuită din națiuni și din popoare care își pun în comun sau își coordonează resursele și eforturile pentru dezvoltarea civilizațiilor lor, sporirea bunăstării și asigurarea securității lor.
18. Fidelă misiunii sale tradiționale, Franța înțelege să conducă popoarele a căror sarcină și-a asumat-o, către libertatea de a se administra singure și de a-și gestiona în mod democratic propriile afaceri; înlăturând orice sistem de colonizare bazat pe arbitrar, le garantează tuturor accesul egal la funcțiile publice și exercitarea individuală sau colectivă a drepturilor și libertăților proclamate sau confirmate mai sus.

DECLARAȚIA DREPTURILOR OMULUI ȘI ALE CETĂȚEANULUI DIN 26 AUGUST 1789

PREAMBUL

Reprezentanții poporului francez, constituiți în Adunare Națională, considerând că necunoașterea, uitarea sau nesocotirea drepturilor omului sunt singurele cauze ale relelor publice și ale corupției guvernelor, au hotărât să expună, într-o declarație solemnă, drepturile naturale, inalienabile și sacre ale omului, pentru ca această declarație, prezentată constant tuturor Membrilor corpului social, să le amintească neconținut care le sunt drepturile și îndatoririle; pentru ca actele puterii legiuitoare și ale celei executive, ce pot fi oricând raportate la scopul oricărei instituții politice, să fie mai respectate; pentru ca reclamațiile cetățenilor, întemeiate de acum pe niște principii simple și de netăgăduit, să tindă întotdeauna la menținerea Constituției și a fericirii tuturor.

În consecință, Adunarea Națională recunoaște și declară, în prezența și sub auspiciile Ființei supreme, următoarele drepturi ale omului și ale cetățeanului.

ARTICOLUL 1

Oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi. Deosebirile sociale nu se pot baza decât pe utilitatea obștească.

II

Scopul oricărei asociații politice este conservarea drepturilor naturale și imprescriptibile ale omului. Aceste drepturi sunt libertatea, proprietatea, siguranța și rezistența la opresiune.

III

Națiunea este sursa esențială a principiului oricărei suveranități. Nicio grupare, niciun individ nu poate exercita vreo autoritate care să nu emane în mod expres de la ea.

IV

Libertatea constă în a putea face tot ceea ce nu dăunează altuia: astfel, exercitarea drepturilor naturale ale fiecărui om nu are alte limite decât acelea care asigură

celorlalți membri ai societății beneficierea de aceleași drepturi. Aceste limite nu pot fi determinate decât prin lege.

V

Legea nu are dreptul să interzică decât acțiunile vătămătoare societății. Tot ceea ce nu este interzis de lege nu poate fi împiedicat și nimeni nu poate fi constrâns a face ceea ce nu dictează legea.

VI

Legea este expresia voinței generale. Toți cetățenii au dreptul să contribuie, personal sau prin reprezentanții lor, la alcătuirea ei. Legea trebuie să fie aceeași pentru toți, fie că apără, fie că pedepsește. Toți cetățenii fiind egali în fața legii, au acces egal la orice demnități, posturi sau locuri de muncă publice, după capacitățile lor și fără altă deosebire în afară de virtuțile și talentele lor.

VII

Nimeni nu poate fi acuzat, arestat și nici deținut decât în cazurile stabilite de lege și după formele prescrise de ea. Cei care solicită, dau, execută sau cer să se execute ordine arbitrare trebuie pedepsiți; dar orice cetățean chemat sau sesizat în baza legii trebuie să se supună imediat: dacă opune rezistentă, el se face vinovat.

VIII

Legea nu trebuie să stabilească decât pedepse strict și evident necesare și nimeni nu poate fi pedepsit decât în baza unei legi întocmite și promulgate anterior delictului și aplicate legal.

IX

Dat fiind că orice om este presupus nevinovat, până când a fost declarat vinovat, dacă se consideră că este indispensabil să fie arestat, orice act de constrângere în afara celor necesare pentru reținerea lui trebuie să fie aspru pedepsit de lege.

X

Nimeni nu poate fi cercetat pentru opiniile sale, fie ele chiar religioase, dacă manifestarea lor nu tulbură ordinea publică stabilită prin lege.

XI

Comunicarea liberă a gândurilor și opiniilor este unul din drepturile cele mai de preț ale omului: orice cetățean poate deci să vorbească, să scrie și să tipărească liber, în

afara cazurilor prevăzute prin lege, în care va trebui să răspundă de folosirea abuzivă a acestei libertăți.

XII

Garantarea drepturilor omului și ale cetățeanului necesită o forță publică: această forță este, deci, instituită în avantajul tuturor și nu în folosul personal al acelorora cărora le este încredințată.

XIII

Pentru întreținerea forței publice și pentru cheltuielile de administrare este indispensabilă o contribuție comună: aceasta trebuie suportată în mod egal de toți cetățenii, proporțional cu veniturile lor.

XIV

Toți cetățenii au dreptul să constate ei înșiși sau prin reprezentanții lor necesitatea contribuției publice, să o accepte în mod liber, să urmărească destinația care i se dă, să îi determine cuantumul, bazele, perceperea și durata.

XV

Societatea are dreptul să ceară socoteală oricărui funcționar public pentru modul în care își îndeplinește funcția.

XVI

Orice Societate în care nu se asigură garantarea drepturilor și nu se stabilește separarea puterilor, este lipsită de constituție.

XVII

Proprietatea fiind un drept inviolabil și sacru, nimeni nu poate fi privat de ea, decât în cazurile în care necesitatea publică, legal constatată, impune în mod evident acest lucru și cu condiția unei juste despăgubiri prealabile.